

Mục lục

Lời giới thiệu	8
Lời mở	11
Chương 1. Con người vì nghệ thuật và nghệ thuật vì trẻ thơ	15
1. Tuổi thơ nơi quê nhà	17
2. Con người vì nghệ thuật	20
3. Nghệ thuật vì trẻ thơ	23
Chương 2. Con người vì hòa bình và duyên tình với đất Việt	29
1. Con người vì hòa bình	31
2. Kamishibai – Cây cầu văn hóa nối liền Việt – Nhật.	34
3. Duyên tình với đất Việt	42
Chương 3. Mạch nguồn tiếp nối.	53
Lời kết	63
Lời cảm ơn	66
Tài liệu tham khảo	69

Lời giới thiệu

Noriko Matsui (1934 - 2017) được biết đến là nhà sáng tác Ehon-Kamishibai tên tuổi của đất nước Nhật Bản. Với tình yêu trẻ thơ vô bờ bến, bà đã dành cả đời mình sáng tác tranh truyện Ehon và Kamishibai cho con trẻ.

Đầu những năm 1990, bằng Kamishibai, họa sĩ Noriko Matsui đã mở cánh cửa bước vào Việt Nam, làm nên hành trình giao lưu văn hóa Việt – Nhật ở thời điểm Việt Nam bắt đầu hội nhập toàn cầu, kéo dài liên tục hơn 10 năm với nhiều thành quả ngọt ngào và ấn tượng.

Thông qua 6 khóa tập huấn về Kamishibai, 5 cuộc liên hoan, hội thảo, giao lưu về Kamishibai ở Việt Nam và Nhật Bản, thành lập *Hội hỗ trợ phổ cập Kamishibai Việt Nam*, sau đổi thành *Hội Giao lưu Kamishibai Nhật Bản – Việt Nam*, họa sĩ Noriko Matsui luôn là người khởi xướng, năng nổ hết mình. Ngay khóa đầu tiên đã có 30 họa sĩ, nhà văn Việt Nam làm quen với thể loại tranh truyện Kamishibai truyền thống của Nhật Bản. Và trẻ em Việt Nam, đặc biệt là lứa tuổi mầm non, được biết đến loại hình kể chuyện bằng tranh rất sinh động này.

Với những đóng góp tích cực, họa sĩ Noriko Matsui đã được Bộ Văn hóa – Thông tin Việt Nam trân trọng trao tặng Huy chương *Vì sự nghiệp Văn hóa*.

Đặc biệt, qua năm tháng, ấn tượng về đất nước, con người Việt Nam ngày càng lớn dần trong họa sĩ Noriko Matsui. Tà áo dài Việt Nam trở nên thân quen, bà luôn mang mỗi lần biểu diễn Kamishibai hay trước những sự kiện lớn. Ngày 12 tháng 2 năm 2017, bà qua đời tại Tokyo. Tháng 6 năm 2019, tro cốt họa sĩ Noriko Matsui cùng người chồng là Mikio Matsui, nhà nghiên cứu về phương pháp giảng dạy Toán học, đã hòa vào dòng sông Sài Gòn theo di nguyện của bà trước khi mất.

Lịch sử 65 năm thành lập, trưởng thành và phát triển của Nhà xuất bản Kim Đồng (17.6.1957 – 17.6.2022) không thể thiếu các hoạt động đối ngoại, kết nối, giao lưu văn hóa giữa Việt Nam và các nước thông qua xuất bản phẩm. Với mong muốn bước đầu nhìn lại thời điểm mở cửa, hội nhập qua “cây cầu” Kamishibai, mà linh hồn là họa sĩ Noriko Matsui, đồng thời để thế hệ trẻ Kim Đồng cũng như độc giả hiện nay hình dung về một thời kì làm xuất bản, về tình yêu vượt biên giới của những người làm nghệ thuật, yêu trẻ thơ, Nhà xuất bản Kim Đồng trân trọng giới thiệu cuốn sách *Noriko Matsui – Tình yêu làm đất lạ hóa quê hương* của tác giả Văn Thành Lê.

Do hạn chế về thời gian, cũng như việc tiếp cận tư liệu từ gia đình cố họa sĩ Noriko Matsui, nên cuốn sách này mới dừng lại ở những phác họa cơ bản nhất về thân thế sự nghiệp, cuộc đời của cố họa sĩ. Chắc chắn còn những thiếu sót cần bổ khuyết để chân dung nhà sáng tác Ehon – Kamishibai được tròn đầy hơn. Rất mong gia đình, quý độc giả chia sẻ với những hạn chế hiện thời, đồng thời tác giả và Nhà xuất bản luôn hi vọng nhận được những góp ý quý báu của độc giả.

Nhà xuất bản Kim Đồng

Lời mở

SÀI GÒN. SÁNG ĐẦU THÁNG SÁU NĂM 2019.

Bầu trời khá thấp. Chúng tôi có mặt tại đền Bến Dược thuộc quần thể Di tích địa đạo Củ Chi. Tôi đã đến Củ Chi cách đây mười năm, đã vào đền Bến Dược. Nhưng cảm xúc lần này thật khác.

Khác bởi người dẫn đầu đoàn là cựu chiến binh, họa sĩ Bùi Đức Liễn, nguyên trưởng Chi nhánh Nhà xuất bản Kim Đồng tại Thành phố Hồ Chí Minh.

Khác bởi bốn người bạn Nhật Bản đi cùng, là họa sĩ tranh tường Eiko Matsui, nghệ sĩ kịch câm Asako Matsui, kiến trúc sư Masaki Nishijima và chuyên gia hình ảnh – ánh sáng sân khấu Yoshito Murakoshi. Mà không, sáu người mới đúng vì còn hai nhân vật chính là họa sĩ Noriko Matsui và chồng bà, nhà nghiên cứu về phương pháp giảng dạy Toán học Mikio Matsui.

Cảm xúc thật khác được tạo sinh ngay từ lúc ngồi trên xe ở Quận 1. Khoảng cách hơn 50 km được họa sĩ Bùi Đức Liễn lấp đầy bằng những câu chuyện thời chiến, bằng lịch sử đất thép Củ Chi. Nhìn ánh mắt Eiko và Asako cứ ánh lên, thảng thốt theo lời của cô phiên dịch, tôi cảm giác mọi người đang háo hức về Củ Chi như về với lời hẹn trăm năm, sau những dằng dặc đợi chờ và trông ngóng.

Trong đền Bến Dược.

Hồi chuông được gióng lên. Nhạc hồn tử sĩ vang vang trầm hùng. Cả đoàn mười người chúng tôi đứng lặng im. Trên tay họa sĩ Eiko Matsui và nghệ sĩ Asako Matsui là di ảnh mẹ – họa sĩ Noriko Matsui và cha – nhà sư phạm Mikio Matsui. Họa sĩ Bùi Đức Liễn có lời thưa với những đồng đội đã ngã xuống vùng đất thép này, rằng ông là học trò nhỏ của họa sĩ Noriko Matsui, rằng vợ chồng bà yêu Việt Nam tha thiết, yêu từ khi chưa từng đến Việt Nam, yêu từ tháng ngày nhân dân Việt Nam chống Mỹ. Và ước nguyện của ông bà là được hòa mình vào đất Việt, vào chính dòng sông Sài Gòn mà ông bà đã có dịp đến, đã rất ấn tượng. Ông mong đồng đội của ông sẽ đón ông bà như đón những người thân về với thế giới người hiền. Trong giây phút trang trọng thiêng liêng ấy, tôi thấy ánh mắt chị em Eiko, Asako rơm rớm lấp lánh.

Nắng bắt đầu lên. Nắng rất hơn. Đất thép và nắng cũng thép. Chúng tôi xuống bến sông Sài Gòn phía sau đền.

Hai di ảnh ông bà được đặt xuống, tiếp đến là hai phần tro cốt. Họa sĩ Bùi Đức Liễn đã chuẩn bị sẵn những hương, những vàng mã, những bánh trái theo phong tục của người Việt. Nụ cười và ánh mắt của ông bà thật triu mến. Dường như ông bà đang ở đâu đây. Hiện hữu dưới nắng và bên bến sông.

Những nén hương được thắp lên. Họa sĩ Bùi Đức Liễn khấn nhẹ, lời thì thầm mời ông bà nghỉ lại với đất này, mảnh đất mà ông bà đã từng đặt chân đến trong những chuyến thăm, làm việc tại Việt Nam, và mong muốn khi rời xa cõi trần, một phần tro cốt của mình sẽ được ở lại mãi mãi nơi đây. Lần lượt chúng tôi thắp hương. Trên đầu chao chat nắng. Nhìn những đèn lục bình biết nước sông đang hồi chảy ngược.

Và rồi, từng phần tro cốt của họa sĩ Noriko Matsui được họa sĩ Eiko, nghệ sĩ Asako và họa sĩ Bùi Đức Liễn rải xuống sông Sài Gòn.

“Mẹ ở lại Việt Nam nhé, nơi mẹ vô cùng yêu quý.”

“Đây là ước nguyện của mẹ. Chúng con biết thế.”

“Sông Sài Gòn sẽ ôm ấp mẹ.”

“Đất Củ Chi anh hùng sẽ ôm ấp mẹ.”

“Chúng con sẽ luôn nhớ về mẹ và Việt Nam.”

Những lời tiễn của Eiko và Asako. Những giọt nước mắt. Nghẹn ngào và mãn nguyện khi đã làm trọn vẹn theo mong ước của người mẹ thân yêu.

Tiếp đến là tro cốt của ông Mikio Matsui,

“Bố ở lại đây cùng mẹ nhé.”

“Con biết bố rất yêu mẹ.”

“Bố là người bố tuyệt vời.”

Lại tiếp tục là những giọt nước mắt.

Nắng. Nắng lên. Dòng sông lấp lánh. Những đèn lục bình trôi xuôi. Tro cốt vợ chồng họa sĩ Noriko hòa vào ấm áp con nước sông Sài Gòn.

“Chúng con sẽ tiếp tục thực hiện ý nguyện của bố mẹ.”

“Những cuốn sách của bố mẹ sẽ sống mãi.”

“Kamishibai sẽ sống mãi.”

Và rồi bài hát *Ai cũng thích Kamishibai* được cất lên. Chị em Eiko hát tiếng Nhật, chúng tôi hát tiếng Việt.

*“Cùng xem tranh, cùng nghe cô kể
Chuyện trên trời và chuyện quanh ta
Bao điều mới lạ, bao điều thật hay
Cô bảo rằng đó là Kamishibai!
Kamishibai! Kamishibai!
Trẻ con đều thích Kamishibai
Kamishibai! Kamishibai!
Người lớn cũng thích Kamishibai.”*

Tiếng Nhật và tiếng Việt hòa quyện vào nhau.

Ngay lúc đó, tôi vẫn chưa hình dung hết được về họa sĩ Noriko Matsui. Bà ở nước Nhật xa xôi, sao lại yêu Việt Nam, gắn bó với con người và mảnh đất Việt Nam đến vậy?

CHƯƠNG 1

Con người vì nghệ thuật
và nghệ thuật vì trẻ thơ